

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministeries en gemeenten samen op de werkvloer

Unieke samenwerking om kindermishandeling aan te pakken

Kindermishandeling is nog steeds een schrijnend probleem. Jaarlijks zijn in Nederland 119 duizend kinderen slachtoffer, en overlijden naar schatting vijftig kinderen door mishandeling. De VNG en de ministeries van VWS, V&J en OCW slaan de handen inéén voor een betere aanpak.

Collectief tegen Kindermishandeling, zo heet het gezamenlijke programma. Het wordt niet 'uitgerold' vanuit de Haagse departementen, maar in de praktijk opgezet. Op de werkvloer. In zes gemeenten worden collectieven opgezet, gericht op sociale innovatie en beter samenwerken tussen de zorg, het onderwijs en de strafketen (politie, justitie, jeugdbescherming, rechterlijke macht en reclassering). Mogelijk komen daarbij knelpunten aan het licht, bijvoorbeeld in de wet- en regelgeving. De departementen en de VNG kunnen daarmee dan snel aan het werk.

Collectieven zijn opgezet in de gemeenten Leeuwarden/Weststellingwerf, Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht, Arnhem en Heerlen. De gemeenten presenteren hun aanpak en hun plannen binnenkort op de website van de VNG.

Vier directeuren, één ambitie

Ze bestieren elk een ander domein: Angélique Berg van VWS (DG Volksgezondheid), Michele Blom van V&J (DG Straffen en Beschermen), Alida Oppers van OCW (DG Primair en Voortgezet Onderwijs) en Jantine Kriens van de VNG (voorzitter directieraad). Allemaal zijn ze even bevolgen en gemotiveerd voor het project. 'De aantallen mishandelingen van kinderen zijn afschuwelijk hoog, dat moet naar beneden,' zegt Blom. Berg onderschrijft het. 'Als moeder kan ik de gedachte haast niet toelaten dat er zoveel slachtoffers zijn.' Een paar jaar geleden liep Berg een dag mee op een crisispvang voor kinderen die acuut uit huis moeten worden geplaatst. 'Kinderen van de leeftijd van mijn eigen kinderen, zo bang dat ze niet meer terug konden naar hun ouders. Die loyaliteit naar ouders die tegelijkertijd zo bedreigend zijn. De eenzaamheid van die kinderen te zien, en te beseffen hoe verwoestend kindermishandeling is. Het was erg aangrijpend.' De persoonlijke en maatschappelijke impact van huiselijk geweld en kindermishandeling is enorm, zegt

ook Kriens. 'Als we de aanpak kunnen verbeteren, gaan ook andere maatschappelijke vraagstukken kantelen. Dat moet in een georkestreerde inspanning. Vanuit de zorg, het onderwijs, de strafketen, het rijk en de gemeenten. Op de werkvloer, dan kunnen we de belemmeringen waar ze tegenaan lopen wegnemen.'

Door de decentralisaties is de organisatie van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling ingrijpend veranderd. Gemeenten hebben regionaal beleid (regiovisies) gemaakt en Veilig Thuisorganisaties en Veiligheids-

'Een georkestreerde inspanning op de werkvloer zodat we weten waar mensen tegenaan lopen'

huizen opgezet.

Maar de statistieken dalen nog niet. 'Dat komt door twee

dingen,' zegt Oppers. 'De partners uit de verschillende domeinen kunnen elkaar nog onvoldoende vinden. Het andere probleem is dat professionals vaak niet durven een stap te zetten; handelingsverlegenheid. Dan kiezen ze er uiteindelijk vaak voor om niets te doen.

Dat komt door onbekendheid, het is cruciaal om mensen van andere disciplines te leren kennen. Dit collectief gaat daarover: over de

sociale kant van het werk. Over ontmoetingen van professionals en

inzichten delen. De wetgeving en de structuren zijn in orde, nu gaat het om 't laatste stuk dat misschien wel het belangrijkste is van alles: sociale innovatie.'

Het gebeurt in de gemeenten

In zes gemeenten zijn samenwerkingsverbanden gevormd, elk met hun eigen actieagenda en werkwijze. In Dordrecht is bijvoorbeeld onlangs de aftrapbijeenkomst van het Collectief tegen Kindermishandeling gehouden. De acht spelers uit alle domeinen komen elke drie maanden bijeen. Ze bespreken dan casuïstiek aan de hand van verschillende thema's,

bijvoorbeeld de haperende samenwerking tussen de zorg en de

strafrechtketen. Elk van de spelers geleidt leerpunten terug naar de eigen organisatie

Alida Oppers, DG Primair en Voortgezet Onderwijs bij het ministerie van OCW: 'De wetgeving en de structuren zijn in orde, nu gaat het om 't laatste, misschien wel belangrijkste stuk; sociale innovatie.'

De ministeries en de VNG hebben mensen vrijgemaakt

'Kinderen zitten in gemeenten, dáár moet je het oplossen'

om bij alle samenwerkingsverbanden in de diepte mee te kijken. Een aanpak die past bij de decentralisatie van taken, zegt Blom. 'We zijn lang gewend geweest om te denken dat je het vanuit Den Haag kunt oplossen, maar de kinderen zitten in de gemeenten. Dáár moet je de problemen aanpakken.' Het is voor de overheid een revolutionaire manier van samenwerken, vindt Kriens. 'Regels en wetten worden altijd van boven naar beneden ingevoerd. Nu staan we gezamenlijk naast de mensen op de werkvloer met de vraag: hoe kunnen we je helpen? Ik ben blij dat de ministeries op het niveau van Directeur Generaal achter het Collectief staan.' Blom benadrukt de bestuurlijke aandacht. 'Het is prachtig dat we in zes gemeenten bestuurders hebben gevonden die het boegbeeld willen zijn. Een voorbeeld is Amsterdam waar burgemeester Van der Laan de trekker is. Daardoor

lukt het om dwars door de formele organisatiegrenzen heen dingen voor elkaar te krijgen. Bijvoorbeeld dat huisartsen of het onderwijs signalen gaan melden.'

Jantine Kriens, voorzitter directieraad VNG: 'Regels en wetten worden altijd van boven naar beneden ingevoerd. Nu staan we samen naast de mensen op de werkvloer met de vraag: hoe kunnen we je helpen?'

Signaleren

Dat uit het onderwijs relatief weinig signalen of adviesaanvragen binnenkomen bij Veilig Thuis is waar, zegt Oppers. Zij hoopt dat een 'partnerschap' ontstaat tussen het onderwijs en de andere domeinen. 'Kinderen brengen de meeste uren door op school. Kennelijk is er schroom en weten mensen niet waar ze moeten zijn. Ik hoop dat dit project eraan

Angelique Berg, DG Volksgezondheid bij het ministerie van VWS: 'Dankzij keihard werken gaat er al veel wel goed. Dat moeten we verder brengen om in een spiraal naar boven terecht te komen.'

bijdraagt dat het onderwijs gemakkelijk partners vindt.' Ook in de gezondheidszorg bestaat schroom om te melden. 'Het medische beroepsgeheim is belangrijk; er moet vertrouwelijkheid zijn tussen arts en patiënt,' zegt Berg. 'Tegelijkertijd is het voor een arts moeilijk niet te melden als je weet dat het ergens helemaal niet goed gaat. Voor dit vraagstuk is geen gemakkelijke oplossing, maar het is al winst als de discussie wordt gevoerd. Dat geldt in feite ook voor de sport. De vrijwilligers in verenigingen zien ook dingen. Je kunt niet van hen verwachten dat zij zomaar in gesprek gaan met ouders, maar ze kunnen wel voor advies terecht bij Veilig Thuis en bespreken wat ze wel kunnen doen. Veel mensen weten dat niet.' Berg wijst nog eens op de 119 duizend slachtoffers. 'Dat zijn er zo veel, dan moeten er ook veel volwassenen zijn die wel eens iets zien.'

Wetgeving

Om in gemeenten een stevige aanpak te kunnen neerzetten, kan het zijn dat bestaande wetgeving moet worden aangepast, denkt Kriens. 'Als we met elkaar scherp krijgen waar mensen tegenaan lopen, kan de VNG dat bepleiten bij de Tweede Kamer en de departementen kunnen het aankaarten bij hun bewindslieden.' Kriens weet dat er

in de praktijk mensen zijn die al een heel lijstje hebben opgesteld. Een veelgenoemd onderwerp is de samenhang tussen zorg en strafrecht. 'Kun je met voorwaardelijke straffen bereiken dat mensen die dat eerst weigerden, wel zorg accepteren?' Interdepartementale samenwerking is een cruciale voorwaarde om het gesprek daarover te kunnen voeren. 'Daarom is het zo mooi dat het ons is gelukt om interdepartementaal samen te werken met gemeenten. Dat is echt bijzonder; het geeft de hoop en de energie om er iets van te maken,' zegt Blom. 'Door het lokaal te organiseren, kunnen wij als departement de dingen doen die nodig zijn. Of het nu op het niveau is van wetgeving of op het uitvoeringsniveau van justitie, het departement is de leverancier.'

Oppers kijkt er precies zo tegenaan. 'Als er belemmeringen zijn staan we daarvoor open. De zes gemeenten maken hun eigen agenda, elk met hun eigen aanpak. Daaruit zal blijken welke dingen wij moeten doen.' De VNG is blij met de opstelling van de ministeries. Misschien kan het zelfs nog een tandje meer integraal. Kriens: 'Je hoort gemeenten nu al zeggen dat ook het ministerie van SZW een welkome partner is. In veel casussen speelt problematiek van werkloosheid en schulden.' Berg is het ermee eens. 'Als SZW ook meedoet hebben we het net gesloten. Het zou heel logisch zijn.'

Kennis delen

Samenwerken en knelpunten zijn belangrijke pijlers van het Collectief. Berg benadrukt daarnaast het belang van kennis delen. 'Het gaat vaak over wat er niet goed gaat, maar wat weten we van wat er wel werkt? In al die 393 gemeenten hoeven maar een paar mensen iets slims te verzinnen, je hoeft het niet allemaal zelf uit te vinden.' Blom onderschrijft het. Zij vroeg de Raad voor de Kinderbescherming al om hun casuïstiek te onderzoeken op kansrijke aanpakken.

Michele Blom, DG Straffen en Beschermen bij het ministerie van V&J: 'Iedereen beseft dat je uit je eigen koker moet en je blikveld moet verruimen naar andere domeinen'

De lokale samenwerkingsverbanden zorgen zelf dat de kennis die zij opdoen terecht komt in de organisaties van de partners. Vanuit het landelijke Collectief tegen Kindermishandeling wordt de kennis gebundeld en verspreid via de VNG, de ministeries en via andere belangrijke samenwerkingspartners zoals het NJI en Movisie.

De vier directeuren steken met overtuiging hun nek uit voor het Collectief tegen Kindermishandeling en ze zijn stuk voor

*'Verder brengen wat
wel goed gaat zet een
opwaartse spiraal in gang'*

stuk blij met het gedeelde commitment. Ze vertrouwen erop dat de aanpak leidt tot een daling van het aantal slachtoffers. Oppers: 'We willen ingrijpen nog voordat kindermishandeling ontstaat.' Kriens: 'Goed jeugdbeleid in gemeenten is daarvoor cruciaal met consultatiebureaus die situaties goed inschatten en opvoedondersteuning waar mensen

terecht kunnen.' Blom: 'Iedereen ziet het belang van de kinderen en beseft dat je uit je eigen koker moet en je blikveld moet verruimen naar de andere domeinen.' Dat het niet gemakkelijk is weten ze ook allemaal. 'Omdat het zich afspeelt achter de voordeur. We willen geen overheid die zich overal mee bemoeit,' zegt Berg. 'Juist daarom is het zo belangrijk om zicht te krijgen op wat wel werkt. Dit project is een enorme kans. De drive bij alle betrokkenen in alle verschillende domeinen is ontzettend groot. Dankzij het keiharde werken van al die mensen gaat er al heel veel wel goed. Dat moeten we verder brengen om in een spiraal naar boven terecht te komen.'